

Turgenev Ivan Sergeevich

Metsämiehen muistelmia

Иван Тургенев

Metsämiehen muistelmia

«Public Domain»

Тургенев И. С.

Мetsämiehen muistelmia / И. С. Тургенев — «Public Domain»,

© Тургенев И. С.

© Public Domain

Содержание

YÖKAUSI PAIMENESSA	5
Конец ознакомительного фрагмента.	14

Turgenev Ivan Sergeevich Metsämiehen muistelmia

YÖKAUSI PAIMENESSA

(Vjeshinan niitty.)

Oli ihana päivä heinäkuussa. Semmoisia päiviä on ainoastaan silloin kuin ilmat ovat pitkäksi aitaan asettuneet. Aamusta ani varhaisesta saakka on taivas kirkas; aamurusko ei lieskota tulipalona, hennosti se vain levitteleikse kuni poskella puna. Aurinko ei ole hehkuva, tulikuuma, kuten aikana kuivain poutain, eikä himmeän-punainen, niinkuin myrskyn edellä, vaan kirkas ja ystävällisesti säteilevä. Tyyneesti se kohoilee alta kapean ja pitkän pilven, raikkaana kirkastun ja vaipuu sen punasinervään sumuhun. Leveäksi venyneen pilven ylimmäisellä reunalla välähtää nyt kimaltelevia hesuja; niitten loisto on kuin ta'otun hopean... Vaan kas! jälleen ampuivat ilmaan sähköilyvät säteet, ja iloisena, ylevänä, kuni lennähdellen, kohoilee uljas päivän tähti. Puolenpäivän aikana ilmaantuu tavallisesti koko joukko pyöreitä, kaukaisia pilvenhattaroita, kellahtavan harmaita, hentoine, valkoisine reunoineen. Ne ovat melkein liikahtamatta kuni saaret keskellä äärettömiin tulvinutta virtaa, joka kietoo heitä syvälle läpinäkyvillä, sinervillä käsivarsillaan. Kauempana, taivaanrannassa ne liittyvät, ryhmäytyvät; taivaan kantta ei heidän välitsensä enää näy, mutta itse he ovat yhtä sinervää kuin taivaskin; lämpöä ja valoa heistä hehkumalla hehkuu. Taivaanranta on ylt'ympärillä samanlainen, muuttumatta keveä, sinervän punainen. Ei synkkene, ei sakene missään ukkospilvi; siellä täällä vain siintää ylhäältä alas kulkeva sinervä raita: siellä vettä vienosti vihmoo. Illaksi nämä hattarat haihtuvat; viimeiset niistä, mustanpuhuvat ja epämääräiset, ruusuisena savuna asettuvat laskeutuvan auringon eteen. Siinä kohdassa, mihin se meni mailleen, yhtä tyyneesti kuin oli noussutkin, siinä kohdassa ei enää kauan viivy purppurainen valo yli hämärtyneen maan, vaan hiljaa vilkkuen, kuni varovasti kannettu kynttilä, syttyy siinä illan tähti. Semmoisina päivinä ovat kaikki värit lievenneitä; kirkkaita ne ovat, vaan eivät räikeitä; omituinen liikuttava nöyryys asuu kaikkialla. Semmoisina päivinä on kuumuus välistä hyvinkin suuri, väliin se oikein polttaa mäen rinteillä, mutta tuuli se karkoittaa, hajoittaa keräytyneen helteen ja kieppuvat tuuliaispäät – jotka selvästi tietävät pysyviä ilmoja – kiitävät korkeina pylväinä peltojen välisillä teillä. Kuiva ja puhdas ilma tulee marunalta, leikatulta rukiilta ja tattarilta: ei enää puutu kuin hetki puoleen-yöhön, eikä tunnu vielääkään kosteutta.

Semmoista ilmaa toivoo maanmies elonkorjuun ajaksi.

Juuri senkaltaisena päivänä olin minä kerran teiriä ampumassa Tshernskoin kihlakunnassa Tuulan läänissä. Minun onnistui ampua koko joukko lintuja; täysi metsälaukku se armottomasti leikkasi mun olkapäitäni. Mutta illan rusko oli jo sammunut; ilmassa, joka kyllä oli vielä kirkas, vaikk'eivät sitä enää valaisseetkaan mailleen menneen auringon säteet, rupesi jo sakenemaan ja leviämään kylmiä varjoja, kun minä viimeinkin päätin palata kotia. Nopein askelin astuin minä poikki viidakon ja nousin mäelle, mutta sen sijaan kuin olin luullut saavani täältä nähdä tutun tasangon tammimetsineen oikealla ja vähäisine valkoisine kirkkoineen vasemmalla kädellä, näinkin aivan oudot tienoot. Jalkani alla oli kapea laakso, ja vastapäässäni kohoili jyrkkänä seinänä tiheä haavisto. Oudostuen katsahdin ympärilleni. – "Kas!" arvelin itsekseni, "minähän olenkin aivan väärillä teillä; liiksi olen ottanut oikeaan".

Kummastellen itekin omaa erehdystäni, läksin kiireesti mäeltä alas. Samassa kietoi minut vastenmielinen liikahtamaton kosteus niinkuin olisin astunut kellariin. Korkea, tiheä heinikko laakson pohjalla oli aivan märkä ja kuului valkoisena tasaisena pöytävaatteena. Tuntui raskaalta kävellä siinä. Minä kiiruhdin toiselle puolelle ja läksin haaviston rinnettä, pysytellen enemmän vasemmalla kädellä. Yölepakot ne jo lentelivät metsän nukkuvain latvain päällä, salaperäisinä kieppuen ja räpyttäen

siipiään kummasti kuultavaa taivasta vasten. Vilkkaasti ja suoraan lensi metsän yli viivähtänyt haukan poika, täyttäen pesällensä. —

– "Kun vaan pääsen tuolle metsän kulmalle", ajattelin itsekseni, "niin siinä onkin jo tie. Kyllä minä olen ainakin virstan kulkenut väärää".

Pääsin tuosta viimein metsänkin kulmalle, mutta tietä siellä ei ollut: laajalti vaan levittelihe edessäni niittämättömiä pensaita ja niitten takana kaukaa, sangen kaukaa näkyi autio keto. Minä pysähdyin uudestaan.

– "Mitä kummaa?.. Missäs nyt ollaan?"

Minä muistelemaan miten ja missä olin kulkenut pitkin päivää.

– "No tähän on Parahinan viidakko!" huudahdin minä viimein. "Todellakin! Tuo tuossa on kaiketikin Sindejevan lehto... Mitenkäs minä olen tänne joutunut? Näin kauas! Kummallista! Nyt on taas otettava oikealle".

Minä läksin oikealle poikki viidakon. Yö se sillä välin läheni ja kasvoi, kuin ukkospilvi. Pimeys näkyi kohoavan kera illan usvain; ylhäältäkin valui pimeyttä. Minä löysin vähäisen ruohottuneen polun, ja läksin kulkemaan sitä tarkasti katsellen eteenpäin. Ympärilläni synkistyi ja pimeni kaikki, – peltopyy vain kiljasi silloin tällöin. Vähänlanta yölintu, pehmoisilla siivillään lensi äänettömästi, matalalta, ja oli vähällä lentää kiinni minuun, mutta säikähtäneenä pujahti viidakkoon. Minä saavuvin viidakon rinteelle ja läksin kulkemaan peltoa, rajapiennarta myöten. Töin tuskin erotin enää kaukaiset esineet: pelto kuului epäselvänä ympärillä; sen takana kohosi synkkä pimeys, sakenemistansa saeten paksuin pilvin. Kumeasti kajahtelivat askeleeni jäähtyvässä ilmassa. Vaalennut taivas rupesi jälleen sinertämään, – mutta tämä oli jo yön sinervätä. Siinä alkoivat jo tähtiöt välkkyä, kimallalla.

Mitä minä olin luullut lehdikoksi, olikin tumma pyöreä mäen törmä.

– "No mutta missäs sitä nyt ollaan sitten?" toistin minä ääneen, pysähtyen kolmatta kertaa ja kysyvästi katsahtaen englantilaiseen keltaisenkirjavaan koiraani, Dianaan, kieltämättäkin viisaimpaan kaikista nelijalkaisista luontokappaleista. Mutta viisain nelijalkaisista luontokappaleista heilutti vaan häntäänsä, räväytti alakuloisesti väsyneitä silmiänsä eikä antanut minulle yhtään kunnollista neuvoa. Minua alkoi hävettää koirani edessä, ja minä syöksyin eteenpäin, ikäänkuin äkkiä olisin oivaltanut, minne oikeastaan oli mentävä, kiersin mäen törmän ja saavuvin matalanlaiseen alankoon. Kummallinen tunne valtasi minut samassa. Alanko oli melkein säännöllisen, luisureunaisen kattilan muotoinen; sen pohjalla seista törretti muutamia isoja valkoisia kiviä, – näytti siltä kuin olisivat ne ryömineet sinne salaiseen neuvotteluun – ja niin kovin äänetöntä oli siinä kaikki, niin umpeata ja litteätä, niin alakuloisena riippui taivas sen päällä, että sydäntä rupesi ahdistamaan. Heikosti ja surkeasti vingahti joku pikku eläin kivien välissä. Minä kiirehdin takaisin mäelle. Hamaan tähän asti olin vielä toivonut löytäväni tien kotia; mutta nyt minä selvästi tiesin eksyneeni kokonaan. Yrittelemättäkään enää tunnustella ympäristöjä, melkein täydellisesti jo yön pimeyteen vajonneita, läksin kulkemaan suoraan eteenpäin tähtien johdolla – umpimähkään.

Puolen tunnin verran astua laahustelin minä väsyneenä sillä tapaa. Tuntui kuin en elämässäni vielä olisi kulkenut niin autoilla paikoin: ei tuikahtanut tulta mistään, ei kuulunut äännähdyistäkään. Viettävät mäen rinnettä seurasi toinen, peltoja peltojen perästä loppumaton jono; pensaita ikäänkuin kohoilemalla kohoili maasta nenäni eteen. Yhä kuljin minä ja olin jo päättänyt käydä jonnekin levähtämään aamuun asti, kun äkkiä huomasin olevani kauhean kuilun partaalla.

Minä tempasin jalkani, jonka jo olin ollut astua partaan yli, ja töin tuskin huomasin pimeyden läpi allani avaran tasangon. Leveä joki kaarsi sitä minusta etenevällä puoliympyrällä; teräksenä välähti silloin tällöin tumman veden kalvo, osoittaen sen kulkua. Mäki, jonka päällä nyt seisoin, laskeutui äkkiä, melkein jyrkkänä seinänä; sen kookkaat piirteet erosivat mustina ilman sinervästä avaruudesta, ja suoraan allani, putouksen ja tasangon muodostamassa kulmassa, vähän matkan päässä joesta, joka tällä kohdalla seisoi liikahtamatonna, tummana peilinä, punersi ja savueli kaksi nuotiota vierekkäin. Niitten ympärillä hääri ihmisiä, liikkui varjoja; välistä kirkastui selvästi pienen kiharaisen pään etupuoli.

Minä huomasin nyt, minne olin joutunut. Tämä laakso on meidän tienoillamme kuuluisa Vjeshinan niitty. Lähteä kotia oli aivan mahdotonta, vallankin nyt yön selkään; jalat horjahtelivat allani väsymyksestä. Minä päätin mennä nuotioille ja odotella aamun koittoa noitten ihmisten seurassa, joita luulin karjankauppiiksi. Onnellisesti laskeusin alas, vaan tuskin olin päästänyt käteni viimeisestä oksasta, josta olin pidellyt kiinni, kun päälleni karkasi kaksi valkoista, takkukarvaista koiraa, äkäisesti haukkuen. Samassa kajahti raikkaita lapsen ääniä nuotioilla; kaksi kolme poikaa nousi kiireesti maasta. He juoksivat luokseni ja kutsuivat pois koirat, joita etenkin Dianan ilmestyminen näkyi hämmästyttäneen. Minä astuin heidän luokseen.

Erehtynytpä olinkin, luullessani nuotioilla istuvia karjankauppiiksi. Nämä olivat vain talonpoikain lapsia läheisestä kylästä hevoslaumaa aimenessa. Helteisenä kesäaikana on meillä tapana ajaa hevoset yöksi laitumelle; päiväs-aikaan ne eivät saisi rauhaa kärpäsiltiltä ja paarmoilta. Viedä hevoset illan suussa laitumelle ja tuoda aamun koittaessa takaisin, – se on riemua ja juhlaa kylän pojille. Lakitta päin, vanhoissa puoliturkeissa kiitävät he uljaimpain hepokulujen selässä, kiljuen ja huutaen, käsiänsä ja jalkojansa heitellen, korkealle hypähdellen ja heleästi nauraen. Keltaisena pilvenä kohoilee ja liikkuu kevyt pöly tiellä; kauas kuuluu kavioiden kopina; hevoset juoksevat, korvat hörkällä; etummaisena mennä tempoo, häntä suorana ja alinomaa askelta vaihtaen, muuan punainen pörrökorva, takkiaisia takkuisessa harjassa.

Minä sanoin pojille joutuneeni eksyksiin ja istahdin heidän luoksensa. He kysyivät mistä minä olin, vaikenivat sitten ja siirtyivät vähän kauemmas. Me haastelimme hetkisen, Minä kävin pitkälleni pensaan juurelle, josta lehdet oli kaluttu pois, ja aloin katsella ympärilleni. Kaunis oli edessäni kuva: nuotioiden ympärillä tärisi pyöreä, punertava heiastus ja ikäänkuin kuolehtui pois, pimeyteen nojaten. Valkea, leimahtaen väliin, heitti ulommas tätä piiriä nopean väläyksen: kerran vaan nuolaisi hieno valon kieli pensaan paljaita oksia ja katosi samassa; pitkiä, teräviä varjoja syöksähti tuokioksi vuoroansa hamaan valkeaan asti: pimeys taisteli valon kanssa. Toisinaan, valkean palaissa himmeämmin ja valopiirin supistuessa ahtaammaksi, ilmaantui ympäröivästä pimeydestä äkkiä esille hevosen pää, milloin ruskea, milloin laukkiotsa, milloin aivan valkoinen. Tylsästi se katseli meitä kotvasen, kiireesti syödä jauhaen pitkää ruohoa, ja kumartuen uudelleen, katosi samassa. Kuului vaan sen narskuva syönti ja korskahteleminen. Valaistusta paikasta on vaikea eroittaa esineitä pimeydessä, ja siksipä näyttikin melkein koko läheistö mustaan huntuun kiedotulta; mutta taampana, taivaan rannan puolella näkyivät himmeästi metsät ja mäet pitkinä täplinä. Kirkas yön taivas kaareili juhlallisena ja käsittämättömän korkeana päämme päällä kaikessa salaperäisessä ylevyydessään. Suloisesti ahdistui rinta, hengittäessään tuota erinomaista, hurmaavata ja raikasta tuoksua, – tuoksua Venäjän kesäisen yön. Ympärillä tuskin kuuli vähintäkään ääntä... Silloin tällöin vaan välähti äkkiä läheisessä joessa iso kala tahi hiljalleen humautti rannan kaislisto, koska heilautti sitä vähäinen lainut... Nuotioiset ne vaan hiljaa räiskähtelivät.

Pojat istuivat nuotioiden ympärillä; siinä istuivat äsköiset kaksi koiraakin, jotka äskön olisivat niin mielellään syöneet minut. Pitkään aikaan he eivät vielä voineet tyytyä minun läsnä-olooni; torkahdellen loivat he silloin tällöin karsaita silmäyksiä valkeaan ja välistä morahtelivat tavattoman suurella omanarvon tunnolla. Ensin sitä morahdeltiin, sittemmin hiljalleen vingahdeltiin, ikäänkuin säälien, että aikomuksen toimeen-pano oli niin mahdotonta. Poikia oli kaikkiansa viisi: Rietu, Paavo, Ellu, Lauri ja Junu. (Heidän puheistaan minä sain tietää heidän nimensä ja ai'on nyt esittää heidät lukijalle.)

Ensimmäinen, vanhin kaikista, Rietu, oli päältä nähden noin neljäntoista vanha. Hän oli solakka poika; kasvonpiirteet kauniit ja hienot, hiukan pienet; hivukset vaaleat, kiharaiset; silmät kirkkaat ja huulilla alituinen puoleksi iloinen ja puoleksi hajamielinen hymy. Hän oli kaiketikin rikkaan talon poikia ja oli tullut hevosia paimeneen noin vaan, huvin vuoksi eikä tarpeessa. Hänen yllään oli kirjava keltaraitainen kattunapaita; pieni uusi ärmäkkä ei ollut hihoilla ja hädin tuskin pysyi hänen vähäisillä hartioillaan; sinisessä vyössä riippui pikkuinen kampa. Hänen matalavartiset saappaansa olivat todellakin hänen omat saappaansa, – ei isän.

Toisella pojalla, Paavolla, oli takkuinen musta tukka, harmaat silmät, leveät posket, kalpeat, rokon-arpiset kasvot, suuri, mutta säännöllinen suu, koko pää iso, ruumis jätterä, kömpelöinen. Ei ollut pojassa näkyä, se on totta; mutta sittenkin hän miellytti minua: hän katsoi aina niin suoraan ja viisaasti ja hänen äänessänsäkin kuului lujuttua. Ei ollut pukukaan pulsa: täpläinen paita ja paikatut housut, siinä koko puku.

Kolmannella, Ellulla, olivat kasvot jotenkin jokapäiväiset, pitkät, nenä könkönenä, silmät heikot. – Hänen kasvonsa osoittivat jonkunlaista tylsää, sairasmielistä huolehtimista. – Yhteen puristuneet huulet eivät liikkuneet, kulmakarvat olivat yhtä mittaa rypyssä, – näytti kuin hän lakkaamatta olisi sirristellyt silmiänsä valkealta. Keltaiset melkein valkoiset hivukset ne pistivät terävinä suikaleina matalan huopalakkin alta, jota hän molemmin käsin vähä väliä painoi alas korville. Jaloissa oli hänellä uudet niinivirsut ja rievut; kolmasti vyötäisille kiedottu paksu nuora piti huolellisesti kiinni hänen siistiä mustaa takkiansa. Hän, niinkuin Paavokin, oli korkeintaan kaksitoista vuotta vanha.

Neljäs, Lauri poika, noin kymmenen vuoden iässä, herätti uteliaisuuttani alakuloisella, miettivällä katseellaan. Hänen kasvonsa olivat pienenlaiset, laihat, kesäleivissä, leuka terävä kuin oravalla. Huulia tuskin eroitti, mutta omituisen vaikutuksen tekivät hänen suuret, mustat silmänsä, joissa asui tumma tuli: ne näyttivät tahtovan sanoa jotakin, johon kieleltä – ainakin hänen kieleltään – puuttui sanoja. Hän oli lyhyt kasvulleen, heikkoruumiinen, ja pukunsa jotenkin köyhä.

Viimeistä, Junua, en minä alussa huomannutkaan; hän oli pitkällään maassa, hyyristyneenä paksuraisen niinimaton alle. Sieltä hän vaan silloin tällöin pisti ulos keltaisen kiharaisen päänsä. Iältään oli hän noin seitsemän vuotta vanha.

Tuossa minä olin maassa pitkälläni pensaan juurella ja katselin poikia. Toisen valkean päällä riippui vähäinen pata, jossa kiehui perunoita. Paavo oli keittäjänä. Polvillaan seisten hän tuon tuostakin tokaisi tikulla pataan, jossa vesi alkoi kiehua porista. Rietu oli maassa, nojaten kyynäspäähänsä, nutun liepeet levällään. Ellu istui Laurin vieressä, yhä vaan silmiänsä sirristellen. Lauri istui allapäin ja katsoi jonnekin kaukaisuuteen. Junu ei liikahnutkaan mattonsa alla. Vähitellen rupesivat pojat jälleen puhelemaan.

Ensin juttelivat niitä näitä, huomispäivän töistä, hevosista, mutta äkkiä kääntyi Rietu Ellun puoleen, ja kysäsi, ikäänkuin uudistaen keskeynyttä haastelua:

– "Oikeinkos sinä sitten näit sen haltijan?"

– "En, en minä sitä nähnyt, eikä sitä saakaan nähdä", vastasi Ellu käheällä ja heikolla äänellä, joka oli kokonaan hänen kasvojensa lauseen mukainen. "En nähnyt, vaan kuulin... Enkä minä yksinäni".

– "Missä teillä haltijat elustavat?" kysyi Paavo.

– "Vanhassa patahuoneessa".

– "Käyttekös te sitten tehtaan työssä?"

– "Kuinkas muuten? Me olemme Antti veikon kanssa silomiehiä".

[Silomiehet paperitehtaassa silittävät paperia.]

– "Vai olette te vaaprikan väkeä!"

– "No kuinkas sinä sen haltijan näit?" kysyi Rietu.

– "No tämmöinen se oli juttu. Sattui, näet sen, niin, että meidän piti Antti veljen kanssa ja Mihejevan Rietun kanssa, ja oli siinä vielä Väärän Ivaska ja vielä toinen Ivaska, tuolta Punaisilta Rinteiltä, ja sitten vielä Suhorukovan Ivaska ja olihan siellä vielä poikia hyvä joukko: yhteensä oli meitä kymmenkunta, kaksi vuorokuntaa näethän; niin, ja meidän piti olla patahuoneessa yötä, eikä siinä juuri niin pitämistäkään ollut, mutta Nasarow, päällysmies, kielsi: mitäpä, sanoo, te, pojat, kotia tallustattekaan; huomenna kun työtä on paljon, niin älkää, poikaset, lähtekö kotia ensinkään. Niin sitä sitten jäätiin. Maataan tuossa yhdessä, niin Anttu poika rupeaa pakinoimaan: mitähän, sanoo, jos haltija tulisi?.. Eikä näet ennättänyt loppuunkaan vielä puhua Anttu veli, niin jo alkaakin käydä kolista ylhäällä; me näetsen olimme alaalla, mutta kohina kuului ylhäältä, rattaan luota. Siellä, kuulehan,

kävelee ja kävelee, ja laudat ne oikein parkuvat ja paukahtelevat. Ei aikaakaan, niin jo kulki päämme kohdalla, ja samassa vesi pauhaamaan rattaassa, ratas pyörimään kolajamaan: ja sulkulaudathan ne olivat sittenkin kiinni! Kovin tuo kävi meille ihmeeksi: – kukas se sulut on nostanut, koska vesi on lähtenyt liikkeelle? No ratas se pyörähti kerran, pyörähti toisen ja pysähtyi sitten. Mutta haltija tuli ylhäältä takaisin ovea kohti ja alkaa sitten astua alas ja astuu, näethän, verkalleen, ei hätäile; mutta portaat ne oikein moukuvat hänen allaan... Jo tuli meidän ovelle asti, tuli ja siinä odottelee ja odottelee ... mutta annas kun samassa ovi lennähtää aivan selko selälleen. Kylläpä hätkähtivät pojat; katsahdettiin ovelle päin, ei näy mitään. Mutta äkkiä, kuulehan, lähtee yhden ammeen luota paperiverkko heilumaan ja häilymään, ja veteenkin, näet sen, pulahtaa ja sitten ilmaan kiepsahtaa ja siellä näet noin, noin tuolla lailla lerkkuu huuhtoo, ja sitten taas menee sijalleen. Sitten läksi toisen ammeen luota koukku naulasta irti ja nousi naukaan jälleen; sitten tuntui joku astuvan ovelle ja annas kun se siinä rupeaa yskimään ja köhimään ja kakistelemaan kuin mikä lammas, niin, niin kovaa... Silloin näethän ei muuta kuin pojat kaikki yhteen myttyyn, niin kaaduttiinkin, ja siinä sitten kukin alimmaiseksi koettamaan... Kylläpä säikähtivät pojat silloin".

– "Katsos sitä!" virkkoi Paavo. "Mikähän sitä niin rupesi yskittämään?"

– "En tiedä; kostea ilmako lie yskittänyt vai mitä".

Kaikki vaikenivat hetkiseksi.

– "Eikös perunat ole jo kypsiä?" kysäsi Rietu.

Paavo koetteli.

– "Kovia ovat vielä... Näethän, kuin molahti", lisäsi hän, katsahtaen joelle päin: "hauki tai..."

Kas tuolla lensi tähti!"

– "Mutta kuulkaas, pojat, mitä minä teille kerron", virkkoi vienolla äänellä Lauri; "isä jutteli sitä tässä menneellä viikolla".

– "No kuullaan", lausui Rietu suojelevaisesti.

– "Tunnettehan te Kaapron, kirkonkylän sepän?"

– "Kyll' tunnetaan".

– "Niin, mutta tiedättekös te, pojat, minkätähden hän aina on niin alakuloinen eikä mitään puhele? Tiedättekös? Asia näet on tammoinen. Kerran – niin sitä isä haastoi – läksi Kaapro metsään pähkinään. No, älähän huoli. Metsään mies meni, mutta sielläpä eksyikin; joutui näet semmoiseen paikkaan, ett'ei enää takaisin osannutkaan. Kyllähän hän siellä kävellä kierteli sinne ja tänne ja jos jollekin haaralle myöhään yöhön asti, mutta tielle ei osannut. Istui tuosta sitten puun juurelle aamun koittoa odottamaan; siihen näet istui ja torkahti. No älähän huoli. Siinä sitä istui mies ja torkkui, niin äkkiä kuulee jonkun kutsuvan häntä. Hän avaa silmänsä – ei ole ketään. Hän torkahti uudelleen – taas kutsutaan. Hän katsoo tirkistelee, niin eikös vaan istukin sinipiika puun oksalla! Siinä istuu ja katsoo häntä ja nauraa kitkattaa niin että on katketa... Kuutamona oli silloin kirkas, niin kirkas, että kaikki näkyi kaikki tyyni. No älähän huoli. Siinä hän istui, sinipiika oksalla, niin puhtoisena ja valkoisena kuin mikä särki tai sorva – niin ja ruutanakin on samanlainen valkoinen, hopeankarvainen. Hätkähti silloin ja sätkähti Kaapro seppä kovin, mutta sinipiika se nauraa nauramistaan ja yhä vaan noin kädellään viittaa häntä tulemaan. Seppä nousi ja oli jo vähällä totella tyttöä, mutta Jumala kai hänet siitä esti: seppä otti ja teki ristin merkin... Ja niin, kuulehan, oli vaikea tehdä ristin merkkiä: käsi, sanoo, oli kuin kivettynyt, ei tahtonut paikaltaan liikahtaa, ei mitenkään... Ei hullumpaa... Mutta annas kun vaan oli tehnyt ristin merkin, niin, tiedättekös, samassa lakkasi metsän impi nauramasta ja purskahtaa äkkiä itkuun... Siinä hän itkee kallottelee ja kyyneleitä hivuksillansa pyyhkii, ja hivukset, kuulehan, olivat sillä vehreät, kuin pellolla pellava. Istuu tuossa Kaapro seppä ja sinipiika katsoo; viimein niin jo kyselee: Mitä, sanoo, itket, sinä Tapiolan tyttö? Siihen vastaa sinipiika: Miksikä, sanoo, sinä inehmon lapsi, ristin merkin teit? Olisithan voinut minun kanssani elää ilossa ja riemussa loppuun asti. Sitä minä nyt itken ja huolehdiin, että teit ristin merkin; enkä tässä minä yksin huolehdi, sinäkin saat huolehtia kuolinpäivääsi asti. Samassa hän katosi näkymättömiin ja samassa älysi Kaaprokin,

mistä kautta hän osaa kotiansa, toisin sanoen pois metsästä... Niin, mutta siitä pitäin on hän yhä ollut alakuloinen".

– "Katsos tuota!" virkkoi Rietu, oltuaan kotvasen aikaa ääneti. "Mutta mitenkäs tuommoinen metsän tyttö saattaa sillä tapaa loitsia kristityn ihmisen? Ja eihän Kaapro totellut tyttöä?"

– "No älähän muuta sano!" sanoi Lauri. "Äänikin oli tytöllä hieno semmoinen ja valitteleva kuin sammakolla, – niin oli Kaapro jutellut".

– "Oikeinko isä teillä itse tätä haastoi?" jatkoi Rietu.

– "Itse. Minä olin pankolla ja kuulin kaikki tyyni".

– "Kummallinen juttu. Mitäpäns hänellä olisi surun syytä! Mahtoi hän sentään olla mieliin metsän tytölle, koskapa tämä niin kovin häntä kutsui luokseen".

– "Jopa ja mitä!" puuttui Ellu puheeseen. "Hän tahtoi saada Kaaproa luokseen, kutkuttaakseen hänet kuolijaksi, – sitä hän tahtoi. Semmoista ne tekevät, nuo metsän tyttäret".

– "Niin, mutta kyllä täälläkin on metsän tyttöjä", virkkoi Rietu.

– "Eikä ole", vastasi Lauri. "Tässä on puhtaat ja lakeat paikat. Se se vaan vähän kammottaa: joki on näin lähellä".

Kaikki vaikenivat.

Äkkiä kajahti kaukaa pitkälinen, heleä, melkein vaikeroiva ääni, yksi noita omituisia öisiä ääniä, jotka kajahtavat äkkiä kesken syvää hiljaisuutta, kohoavat ylös, seisovat ilmassa ja vähitellen hälvenevät, ikäänkuin kuolehtuen pois. Sä rupeat kuuntelemaan, – tuntuu siltä kuin ei olisi mitään, mutta korvissa soi soimistaan. Tuntui kuin joku oli päästänyt pitkällisen huudon kaukana tuolla, aina taivaan rannassa, kuului sitten kuin olisi joku toinen vastannut hänelle metsästä hienolla, terävällä naurun hihityksellä, ja vähäinen sihaus lensi yli joen pinnan. Pojat katsahivat toisiinsa ja säpsähtivät...

– "Jes' siunatkoon!" kuiskasi Ellu.

– "Voi teitä lanttuja!" huudahti Paavo. "Olipa siinä nyt säikähdysten syytä! Hei pojat! Nyt ovat perunat kypsä".

Kaikki siirtyivät kattilan ympärille ja alkoivat syödä höyryäviä maa-omenia. Junu se vaan ei liikahtanut paikaltaan.

– "Entäs sinä?" kysäsi Paavo, mutta Junu ei tullut mattonsa alta. Pian oli kattila tyhjä.

– "Mutta kuulittekos pojat", rupesi Ellu haastelemaan, "mitä tässä tuonoin tapahtui Vaarnavitsoilla?"

– "Padollako vai?" kysäsi Rietu.

– "Niin, padolla juuri, vanhalla padolla. Kas se se vasta on noiduttu paikka ja autio semmoinen, ympärillä on alhoja ja rotkoja ja rotkoissa asuu käärmeitä".

– "No mitä siellä tapahtui? Kerro nyt!"

– "Tämmöinen siellä juttu tapahtui. Sinä, Rietu, et sitä taida tietääkään, mutta Vaarnavitsoilla on meillä haudattuna muuan mies, joka oli hukkunut monta, monta aikaa sitten, silloin kuin vielä lampi oli ollut syvä. Hauta näkyy vielä kumminkin, eikä sitäkään enää paljoa näy: kumpu pikkuruinen semmoinen vaan... Tuossa tuonoin kutsui vouti Jeremiasta, koirain hoitajaa: menepäs, sanoo, postia hakemaan, Jeremias. Jeremias se meillä aina postissa käy. Koirat on häneltä kuolleet joka sorkka; mikä lieneekään, mutta ei vaan kestä koirat hänellä, eivätkä ole milloinkaan kestäneet; mutta muutoin hän on hyvä koirain hoitaja. No, äläs huoli! Jeremias lähtee postia hakemaan, ja kuinka lie siellä viivähtänytkin kaupungissa, mutta pöhnässä vaan mies oli paluumatkallaan. Yön selkään hän lähti, ja kirkas oli yö. Kuu kumoitti... Lautan yli kulkee kanssa, semmoinen näet oli hänellä tie. Kulkee, kulkee, niin näkeekin: tuolla hukkuneen miehen haudalla lampaan vuona kävelee, valkoinen semmoinen ja kiharainen ja korea. Annas kun korjaan tuon, arvelee Jeremias; eksyyhän se muutoinkin tänne metsään, ja astuukin hevosen selästä maahan ja ottaa vuonan syliinsä. No niin, vuona ei puhu mitään. Tulee tuosta Jeremias takaisin hevosen luo, niin tämäkös perimään ja korskumaan ja päätänsä puistelemaan. Sai hän kumminkin heponsa hillityksi, nousi selkään vuona

sylissä ja lähtee edelleen, vuonaa pidellen. Katslee siinä lampaan vuonaa, ja vuonakin näethän katslee häntä, suoraan silmiin tuijottaa. Jo vähän niinkuin kammottamaan rupeaa tämä Jeremiasta: enhän muka minä milloinkaan ole nähnyt lampaan vuonan tuolla lailla katselevan ihmistä silmiin. Ei ole sentään millänsäkään, silittelee vaan karitsaansa ja sille puhelee: 'pääkkö pää, pääkkö pää!' Mutta kun vuona samassa aukaisee suunsa ja sanoo samat sanat: 'pääkkö pää, pääkkö pää'...

Tuskin oli kertoja lausunut viimeisen sanan, niin kaapsahtivat koirat äkkiä pystyyn ja huimasti haukkuen syöksivät nuotion luota, kadoten yön pimeyteen. Pojat säikähtivät joka mies. Junu hyppäsi mattonsa alta. Kiljaisten riensi Paavo koirien perään. Haukunta poistui nopeasti yhä kauemmaksi. Kohta kuului häirityn hevoslauman levoton töminä. Paavo luikkaeli kovaa: "Virkku! Merkki!"... Muutaman silmänräpäyksen perästä haukunta vaikenä: Paavon ääni tuli jo kaukaa. Kului vielä kotvanen. Neuvottomina katselivat pojat toisiansa: mitähän muka tästä tulee... Äkkiä kajahti hevosen juoksun töminä; heti senjälkeen tulla tuoksahti hevonen näkyviin ja pysähtyi aivan nuotion ääreen. Siepaten harjasta kiinni, hyppäsi Paavo alas sen seljältä. Koirat hyppäsivät nekin valon piiriin ja kävivät istumaan, kielet pitkällään.

– "Mitä siellä oli?" kysäsivät pojat.

– "Ei ollut mitään", vastasi Paavo, huiskaisten kädellään hevosta. "Mikä lienee koirain nenään haiskahtanut. Luulin jo sudeksi", liitti hän kylmäkiskoisesti, tiheästi hengittäen koko rintansa leveältä.

Mielihyvällä katselin minä Paavo. Hän oli varsin miellyttävä tällä hetkellä. Hänen rumilla, nyt nopeasta juoksusta elpyneillä, kasvoillaan paloi rohkeus, uljuus ja luja päättäväisyys. Aseeton, ei raippaakaan kädessä, oli hän rientänyt yksinään suden kimppuun. "Sepä oiva poika", arvelin minä, katsellessani häntä.

– "Onkos niitä täällä päin nähty sitten, susia näethän?" kysäsi pelkuri Lauri.

– "Paljonhan niitä täällä on aina", vastasi Paavo, "mutt' eivät ne muulloin pahaa tee kuin talvella".

Hän kävi jälleen valkean ääreen. Istuutuessaan laski hän kätensä toisen koiran takkuiselle niskalle, ja ihastunut elukka ei pitkään aikaan liikauttanut päätänsä, kiitollisella ylpeydellä katsellen Paavo syrjästä.

Junu kömpi jälleen maton alle.

– "Kylläpä sinä vaan osaat julmia juttuja kertoa, Ellu", virkkoi Rietu, joka, rikkaan talon poikana, oli puheenjohtajan tapaisena (omasta puolestaan hän puhui vähän, ikäänkuin olisi pelännyt kadottavansa oman arvonsa).

– "Ja mikä lie vielä koiratkin riivannut haukkumaan... Niin, kyllä minä olen kuullut, ett'ei se paikka tiellä ole puhdas".

– "Vaarnavitsatko?... Noiduttu mikä noiduttu! Kuuluvat ne siellä nähneen jo monastikin vanhaa isäntä vainajata. Semmoisessa sanovat kävelevän pitkäliepeisessä nutussa ja yhä vaan hokevan jotakin maasta. Kerran sattui Trofimitsh vaari näkemään hänet. Mitäs sinä, sanoi, isäntä hyvä, Ivana Ivanitsh, maan päältä haet?"

– "Hätkö se siltä oikein kysyi?" keskeytti hämmästynyt Rietu.

– "Kysyi kyllä".

– "Sepä on rohkea mies, tuo Trofimitsh... No entäs sitten?"

– "Kivirikon kukkasia, sanoi, olen hakemassa. Ja niin kolkosti näethän sanoikin: kivirikon kukkasia. – Mitäs sinä, isäntä hyvä, Ivana Ivanitsh, kivirikon kukkasilla teet? – Kovin, sanoi, painaa hauta, Trofimitsh; kovin painaa: pois tekisi mieli, pois tekisi"...

– "Näethän", virkkoi Rietu; "liian vähänpö lie elänyt vai mitä"...

– "Katsos kummaa!" arveli Lauri.

– "Enhän minä luullut kuolleita muulloin saavan nähdäkään kuin muiston-lauantaina".

[Muiston-lauantaiksi, oikeastaan "vanhempain lauantaiksi", sanotaan sitä lauantaista, jolloin kuolleitten muistojuhlaa vietetään.]

– "Kyllähän kuolleita saa nähdä millä hetkellä hyvänsä", vakuutuksella virkkoi Ellu, joka näkyi muita paremmin tietävän kaikki kyläiset tarut ja taikaluulot. "Mutta muiston-lauantaina saattaa nähdä elävänkin, minä näet tarkoitan, sen, jonka vuoro sinä vuonna on kuolla. Ei tarvitse muuta kuin yöllä menee istumaan kirkon portaille ja yhä vaan katsoo maantielle. Siinä sitten kulkevatkin ohitsesi ne, jotka sinä vuonna kuolevat. Menneenä vuonna kävi meillä Juliana muori kirkon portaille istumassa".

– "No näkikös hän ketä?" kysyi Lauri uteliaasti.

– "No kuinkas muutoin? Ensinkin istui hän kauan, istui, istui, eikä nähnyt ketäkään, ei nähnyt eikä kuullut ... joskus vaan näet niinkuin missä koira olisi haukahtanut silloin tällöin... Mutta äkkiä, niin äläs huoli ... jo tulee tietä myöten poikanen, pelkkä paita ressu päällä. Juliana muori katsomaan – Irrtusen Ivaskahan se on!"...

– "Sekö, joka kuoli tässä kevättalvesta?" keskeytti Rietu.

– "Sama juuri. Astuu näethän eikä päätänsäkään nosta... Mutta kyllä Juliana hänet tunsi... Katselee vielä sitten muori: tiellä akka tulee.

Hän katselemaan, tirkistelemään. – Jes' siunatkoon! itsehän se on Juliana muori, ilpoisen itse!"

– "Ettäkö oikein itse?" kysyi Rietu.

– "Ihan itse".

– "No mutta eihän Juliana vielä ole kuollut?"

– "Eihän ole vielä vuosikaan umpeen mennyt. Mutta katselepa sinä tuota muoria: tuskin enää pystyssä pysyy".

Kaikki vaikenivat jälleen, Paavo viskasi kourallisen kuivia varpuja valkeaan. Selväpiirteisinä mustenivat ne äkkiä leimahtaneessa liekissä, ja sitten ritisemään ja savuamaan ja kiemuroimaan, kohotellen palaneita päitään. Ankarasti vavisten heiahti valo joka haaralle, liiatenkin ylös päin. Äkkiä ilmaantui, mistä lienee tullutkaan, valkoinen kyyhkynen. Se lensi suoraan tähän valon helmaan, pyörähti sitten säikähtäneenä jonkun kerran yhdessä kohdin, heloittaen kuumasta hohteesta, ja katosi, siipiänsä räpsytellen.

– "Tuo on eksyksissä", huomautti Paavo. "Nyt se lentää lepsuttelee kunnes lyö päänsä johonkin, ja mihin päätyy, siihen jääkin aamun koittoon asti".

– "Mutta kuules, Paavo!" kysäsi Lauri, "eihän se vaan ollut autuaan sielu, joka lensi taivaasen? Vai mitä?"

Paavo heitti toisen kourallisen varpuja valkeaan.

– "Saattaa olla", virkkoi hän viimein.

– "Kuules, Paavo", alkoi Rietu, "näkyikös teidänkin kylässä tuo taivaan näky silloin?"

– "Niin sekö, kun aurinko meni piiloon? Näkyi kyllä".

– "Kyllä maar tekin pelästyitte?"

– "Pelästyipä siellä moni muukin. Niinpä meidän herrakin. Kyllähän hän oli jo puhunut siitä ennenkin: tulee muka semmoinen ja semmoinen näky, mutta annas kun se sitten oikein tuli ja pimeni, niin, – niin kuului kovin säikähtäneen herrakin, että oikein... Mutta perheen tuvassa keittäjä muija, kuulehan, mitä teki. Kun vaan pimeys tuli, niin muija otti ja hiilikoukulla särki ja kaasi kaikki padat ja kattilat: kukapas muka nyt enää syömistä kaipaa, kun maailman loppu on tullut. Niin meni vellit ja kermat poroon, että kihisi. Meillä kävi kylässä semmoisiakin huhuja, että maailmaan muka ilmaantuu valkoisia susia, ja ne rupeavat syömään ihmisiä, ja suuri kokko lintu lentoon lähtee ja viimein näkevät Trishkankin".

[Trishkan tarut vivahtavat kertomuksiin Anti-Kristuksesta.]

– "Mitä se Trishka on?" keskeytti Ellu innokkaasti.

– "Mistäs sinä oletkaan, kun ei teillä tiedetä, mikä Trishka on! Trishka, näetsen, on kummallinen mies semmoinen, joka tuleva on; ja se on niin kummallinen mies, ett'ei sitä voi ottaa kiinni eikä sille voi mitään tehdä: niin kummallinen se on. Lähtee esimerkiksi kristityt ihmiset nuijilla häntä vastaan, piirittävät hänet ja saartavat, mutta hän kääntää heiltä silmät niin, että he käyvät toisiansa kolhimaan. Panevat hänet esimerkiksi linnaan. Hän pyytää vettä juodakseen; tuodaan

miehelle napolla vettä, mutta hänpä puikahtaa sukeltaa nappoon – ota hänestä kiinni! Panevat hänet esimerkiksi rautoihin; mutta hän kun vaan käsiänsä lyö yhteen kerran, toisen, niin kahleet samassa putoavat pois. Niin, semmoinen mies näetsen lähtee kiertämään kylästä kylään ja kaupungista kaupunkiin ja viettelemään ja kiusaukseen johdattamaan kristityitä ihmisiä ... eikä sille mahda yhtään mitään. Semmoinen kummallinen ja kamala se Trishka on"...

– "Niin", jatkoi Paavo tyynellä äänellään, "semmoinen se on, ja sitä nyt odotettiin meilläkin. Vanhat ukot ne puhuivat: kun vaan, sanoivat, alkaa taivaan näky, niin samassa tulee Trishkakin. No äläs huoli. Taivaan näky alkoi, kylän väki kaikki kujalle ja kedolle: mitähän tästä muka tulee. Meillä tiedättehän on aukeat paikat, näkee avaralle. Katsotaan tuossa, katsotaan, – niin eikös vaan tulekin mäen rinteeltä alas mies, outo semmoinen ja pää kovin kummallisen näköinen... Silloin kaikki huutamaan: 'Trishka tulee, Trishka tulee!' Ja samassa pakoon joka mies. Kylänvanhin se hyppäsi ojaan; kylänvanhimman akka tarttui kiinni portin-alukseen ja huutaa siinä sitten täyttä kulkua; oman kartanokoiransakin, näet, peloitti niin pahasti, että se riuhtasihe irti kahleistaan, hyppäsi aidan yli ja ala polttaa metsään. Mutta Kuisman isä, – niin se meni kaurapeltoon ja rupesi siellä ruisrääkkänä huutamaan: eiköhän muka tuo ihmisen hukka edes lintua säälisi ja armahtaisi. Niin säikähtivät kaikki!.. Mutta mäen rinteelläpä kulkikin vaan meidän kylän vanne-seppä, Malakias: oli näet ostanut uuden pytyn ja kantoi sitä nyt päässänsä".

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.